

Tìm nguồn gốc và khẳng định giá trị của Dù kê

Nguồn gốc xuất xứ của nghệ thuật sân khấu Dù kê là một trong những nội dung quan trọng được nhiều đại biểu quan tâm tại Hội thảo khoa học "Nghệ thuật sân khấu Dù kê Khmer Nam bộ- Di sản văn hóa dân tộc" do UBND tỉnh Trà Vinh phối hợp cùng Ban Chỉ đạo Tây Nam bộ tổ chức tại tỉnh Trà Vinh vừa qua...

Nguồn gốc của Dù kê là một trong những vấn đề thật sự làm đau đầu các nhà nghiên cứu. Bà con Khmer ở ĐBSCL đều có cách hiểu gần giống nhau về nguồn gốc của Dù kê. Qua một quá trình dài tổng hợp, nghiên cứu, ông Thạch Sết- nguyên Phó giám đốc Đài Truyền hình Trà Vinh - cho rằng: Những năm đầu thế kỷ 20 ở khu vực xã Hiếu Tử, huyện Tiểu Cần, tỉnh Trà Vinh hiện nay có một đứa trẻ tên Kê hát hay, múa giỏi thường tập hợp bạn bè múa hát dưới dàn bầu. Vì Kê hát hay múa giỏi nên thu hút nhiều người đến xem và thường rủ nhau đi xem À Kê hát. Vì trong tiếng Khmer từ "À" có nghĩa là "Thằng". Từ "thằng" ở đây không có ý coi thường mà do người Khmer thường gọi những nghệ sĩ tài danh đứng trên sân khấu là "à". Tiếng tăm của À Kê ngày càng vang xa lôi cuốn nhiều người Kinh đến xem và dần dần từ À Kê đọc thành Vũ Kê (nghĩa là múa của thằng Kê). Do nhiều người dân ĐBSCL hay phát âm "V" thành âm "D" nên Vũ Kê dần trở thành Dũ Kê. Rồi tiếp biến qua thời gian, từ Dũ Kê thành Dù kê. Tuy nhiên, có người lại cho rằng, Dù kê xuất thân từ ấp Lộ Sỏi, xã Đôn Châu, huyện Trà Cú, tỉnh Trà Vinh, do vợ chồng ông Thanh Danh- một gia đình trí thức tiểu tư sản đứng ra thành lập và đặt tên là gánh hát Dù kê "Thanh Danh". Lại có người cho rằng, thầy tổ của đoàn Dù kê là ông Cru Cru hay ông Thạch Sua đều ở Trà Vinh sáng lập...

Vở tuồng "Hương sắc tình quê" của Đoàn nghệ thuật Dù kê tỉnh Cà Mau. Ảnh: LÝ THEN

Điều quan trọng là dù xuất phát điểm ở đâu thì sân khấu Dù kê vẫn thu hút nhiều người dân đến xem và là niềm đam mê của hầu hết người Khmer Nam bộ. Ông Kim Huynh, phường 8, TP Trà Vinh, tỉnh Trà Vinh, nói: "Với tôi nghệ thuật sân khấu Dù kê là một di sản, niềm tự hào của đồng bào Khmer ở ĐBSCL. Về nguồn gốc, qua bản thân tìm hiểu, tôi nghĩ Dù kê xuất phát từ huyện Trà Cú và nó còn có tên là Lkhôn Ba Sắc- nghĩa là kịch hát được sinh ra và trưởng thành từ vùng sông Ba Sắc (sông Hậu)".

Được tham gia biểu diễn Dù kê là niềm hạnh diện của bà con Khmer. Chị Sóc Sa Ran từng là diễn viên của Đoàn nghệ thuật Ánh Bình Minh vì hoàn cảnh gia đình nên đã nghỉ, nói: "Không còn đứng trên sân khấu lớn nhưng khi có lễ hội tôi vẫn tham gia biểu diễn ở chùa để thỏa niềm đam mê. Dù kê đã ăn sâu vào máu mình rồi".

Một trong những nguyên nhân làm cho Dù kê thu hút khán giả là có thể biểu diễn ở bất cứ đâu. Đó có thể là sân khấu đẹp, hoành tráng nhiều màu sắc hay đơn sơ ở một mảnh đất trống nơi đông dân cư hoặc sân chùa... Vì vậy, Dù kê rất gần với đời sống của bà con nói chung và bà con Khmer nói riêng. Phó Giáo sư Tiến sĩ Nguyễn Thị Mỹ Liêm- Phó giám đốc Nhạc viện TP Hồ Chí Minh cho rằng, bản thân Dù kê có nhiều nét tương đồng với cải

lượng nhưng người dân ĐBSCL vẫn hiểu rõ và nhận thức được cái riêng của Dù kê. Về đề tài, Dù kê có hướng đề tài khá lớn, từ truyện cổ, thần thoại, lịch sử đến những đề tài xã hội, đương đại... Dù kê thu hút khán giả còn bởi âm nhạc, vũ đạo, diễn xuất rất đẹp mắt và vui tươi. Chị Thạch Thị Sao, phường 7, TP Trà Vinh, nói: "Nghe nhạc điệu của Dù kê cất lên là tôi nôn nao cả người, cỡ nào cũng phải đi cho bằng được".

Ngoài vấn đề nguồn gốc, việc phân biệt Dù kê và Dì kê cũng cần được thực hiện trong quá trình làm hồ sơ đề Dù kê được UNESCO công nhận là di sản văn hóa thế giới. Ông Trương Bá Trọng, Trưởng phòng nghiệp vụ Văn hóa - Thể thao và Du lịch, Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch tỉnh An Giang, chia sẻ: "Ở An Giang có loại hình nghệ thuật Dì kê. Vậy Dù kê và Dì kê có phải là một nhưng nó có dị bản riêng không?". Nói về vấn đề này, ông Thạch Muni, Phó Vụ trưởng Vụ Tôn giáo Dân tộc, Ban Chỉ đạo Tây Nam bộ cho rằng, Dù kê khác Dì kê từ trang phục đến nhạc cụ... nên đây là 2 loại hình nghệ thuật khác nhau. Trước sự giống và khác nhau của Dù kê và Dì kê, một số đại biểu băn khoăn khi trình UNESCO công nhận Nghệ thuật sân khấu Dù kê là di sản văn hóa thế giới thì có tách Dì kê ra không khi mà không ít người dân ở ĐBSCL còn chưa phân biệt được đâu là Dù kê, đâu là Dì kê.

Phát biểu về nghệ thuật sân khấu Dù kê, bà Sơn Thị Ánh Hồng, Phó Chủ tịch UBND tỉnh Trà Vinh, cho biết: "Thời gian qua tỉnh Trà Vinh luôn tạo cơ hội cho các đoàn nghệ thuật Dù kê chuyên và không chuyên hoạt động nhằm đáp ứng nhu cầu thưởng thức của người dân. Trong thời gian tới, tỉnh cũng sẽ tiếp tục chỉ đạo các đơn vị nhanh chóng hoàn thành các hồ sơ đề trình Unesco công nhận Dù kê là di sản văn hóa thế giới". Đây là một tin rất vui cho những ai yêu nghệ thuật sân khấu Dù kê vì hình thức nghệ thuật này sẽ được bảo tồn và phát triển trong thời gian tới.

HÀ THANH